

Om importvern og norsk mat- og drikkevareproduksjon

Import- og tollvernet skal sørge for at norske landbruksvarer og norske mat- og drikkevarer, som vi har forutsetninger for å produsere selv, ikke skal bli utkonkurrert av billig importert mat. Samtidig er egenprodusert mat og drikke viktig for å ivareta vår matsikkerhet i krevende tider.

Norge er et rikt land med høyt kostnadsnivå og derfor har norske arbeidstakere høye lønninger. Vi betaler mer for varer og tjenester enn de gjør i andre land. Høye produksjonskostnader og lønninger gjør at prisen på matvarer også blir høy. I tillegg har Norge noen utfordrende naturgitte produksjonsvilkår. Bare tre prosent av landarealet er dyrkbar jord. Stortinget har et mål om at landbruket skal dekke mest mulig av etterspørselen etter varer som det er naturlig grunnlag for å produsere her i landet.

Selvforsyningsgraden i Norge har alltid vært blant de laveste i verden og ikke over 50 prosent de siste tiårene. I 2020 var den på 46 prosent. Hvis tilgangen på importert kraftfôr til husdyr og havbruk skulle forsvinne, faller selvforsyningsgraden til om lag 40 prosent. Skal vi lykkes med å opprettholde eller øke denne, må all vår dyrkbare jord holdes i hevd. Da er myndighetene nødt til å beskytte norsk matjord og -produksjon.

EØS-avtalen og handel med landbruksvarer mellom Norge og EU

Importen av landbruksvarer fra EU har økt kraftig siden 1990-tallet. Handel med landbruksvarer er som hovedregel ikke en del av EØS-avtalen, men med utgangspunkt i artikkel 19 er det en del unntak. Ut fra artikkel 19 er det i flere omganger inngått avtaler med EU om betydelige tollfrie kvoter. Etter avtalen skal forhandlinger om liberalisering av handelen med landbruksvarer skje hvert annet år, men de har ikke foregått så regelmessig. De forrige forhandlingene med EU ble gjennomført i 2017-18, og det er pr. mars 2023 ikke avtalt tidspunkt for neste forhandlingsrunde.

Hva er importvern?

Importvernet for matvarer består av tollsatser, kvoter og administrative ordninger som varierer mellom produktgrupper. Det kan skilles mellom varer fra jordbruk og tilhørende meieri- og kjøttindustri og mer bearbejdede næringsmidler. Førstnevnte er forholdsvis standardiserte varer som er intensive i bruk av råvarer fra norsk jordbruk og som beskyttes med svært høye tollsatser. Tollsatsene for mer bearbejdede og differensierte næringsmidler er lavere.

Hvordan fungerer tollvernet?

Det norske tollregelverket innebærer at det legges importtoll på enkelte matvarer, enten som kronetoll eller prosenttoll. Tollvernet bidrar til å sikre norsk produksjon av mat- og drikkevarer som vi har gode forutsetninger for å produsere selv, for eksempel melk, kjøtt, frukt, grønnsaker og potet. Det betyr imidlertid ikke at man ikke kan importere disse varene til Norge.

Varer som ikke produseres i Norge, slik som kaffe, sukker, ris, og en rekke tropiske frukter, kan importeres tollfritt. I tillegg kan betydelige mengder av ost, kjøtt og en rekke andre produkter importeres uten toll innenfor tollfrie kvoter. Mange matvarer, særlig frukt og grønnsaker, importeres uten toll eller med reduserte tollsatser utenfor den norske sesongen. Dessuten er det mange matvarer, særlig industrielt bearbejdede produkter, bakervarer, yoghurt, pizza, supper, sauser med mer, som det er veldig lave tollsatser på. 46 prosent av alle typer landbruksvarer importeres tollfritt til Norge. Tilsvarende tall for EU er 30 prosent.

Tollkvoter for import

Det er Landbruksdirektoratet som administrerer tollfrie kvoter. Oversikt over tollkvoter for import av landbruksvarer finner du her:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/industri-og-handel/toll-og-import/tollkvoter/tollkvoter-for-import?print=1>

Hva er forskjell på kronetoll eller prosenttoll?

Tollvern er en bærebjelke for å sikre matproduksjon over hele landet. Norge kan regne tollavgifter på to måter, enten i kroner eller i en fast prosentandel av varekostnaden. Ifølge regelverket til Verdens handelsorganisasjon (WTO) står Norge fritt til å velge mellom dem. Kronetoll innebærer at det legges et fast/bestemt kronebeløp på en importert vare og har ofte blitt valgt fordi det gir mest stabilitet i innenlandske priser. Prosenttoll innebærer at det legges en bestemt prosentsats på importvaren, og da vil vareprisen i større grad variere i henhold til prisvariasjoner på det internasjonale markedet, noe som kan bidra til at den norskproduserte varen ikke blir utkonkurrert på pris.

Store deler av importen er av landbruksprodukter som vi allerede produserer store volum av i Norge. En fast kronetoll har medført at verdien av tollene har blitt redusert i årenes løp. Den har derfor gjort det vanskeligere for norskproduserte landbruksvarer i konkurransen med importerte varer og således vært en trussel mot arbeidsplasser, produksjon i distriktene og norsk landbruk. Stoltenberg-regjeringen ønsket å styrke tollvernet for flere landbruksvarer og erstattet kronetoll med prosenttoll bl.a. på flere ostetyper i 2012.

Hvordan fungerer kvotesystemet?

Tollkvoter åpner for import til reduserte tollsatser innenfor definerte mengder. Enkelte kvoter er tollfrie, mens andre har lave tollsatser. EU-landene har for eksempelvis betydelige tollfrie kvoter for eksport av ost til det norske markedet. I 2017 ble det etter forhandlinger med EU om EØS-avtalens artikkel 19 (om handel med landbruksprodukter) besluttet å øke ostekvoten fra 7 200 tonn til 8 400 tonn. EU har også tollfrie kvoter for blant annet kjøtt, frukt, grønnsaker, bær og poteter til det norske markedet.

Importvernet slår sprekker

Importen til Norge dekker over 50 prosent av maten vi spiser. I praksis er det norske tollvernet kraftig svekket de senere årene. Det er først og fremst vegetabiliske produkter (frukt, korn og grønnsaker) og råvarer til dyrefôr (som soya) som øker.

Norsk landbruk kan ikke konkurrere mot billig import

På grunn av ulikt kostnadsnivå er det svært vanskelig for norsk landbruk og næringsmiddelindustri å konkurrere på pris med utenlandske aktører. Det at matimporten øker så kraftig er et tegn på at tollvernet vårt er under press. Norge er nødt til å forholde seg til internasjonale regelverk gjennom WTO og EØS-avtalen, noe som legger begrensninger for våre muligheter til å styrke tollvernet. Samtidig er Norge avhengig av tollavgifter for fortsatt å beskytte den norske landbruksnæringen. Norge blir en stadig åpnere økonomi, og resultatet av dette er blant annet at flere norske landbruksnæringer opplever nedgang og har problemer med å konkurrere med billige varer fra utlandet.

Matsikkerhet

Matsikkerhet, basert på nasjonal matproduksjon, er viktigere enn noen gang i dagens krevende situasjon med krig, klimaendringer og ustabile internasjonale markeder. Det vil være svært vanskelig å opprettholde norsk matproduksjon på dagens nivå uten toll på sentrale varer som melk og kjøtt.

Dato: 22.3.23